

Spis treści

Wprowadzenie	7
DR HAB. BARBARA BARANIAK Człowiek w procesie pracy z perspektywy kierowania i zarządzania	11
DR HAB. BARBARA GALAS Zmiana społeczna i pokoleniowa a wychowanie	43
DR BEATA KRAJEWSKA Sieroctwo duchowe dziecka	57
DR STANISŁAW JANIEC Przesłanki środowiskowe podmiotowości i tożsamości człowieka	75
DR ZBIGNIEW BABICKI Środowiskowe uwarunkowania życia i rozwoju człowieka w perspektywie pedagogiki społecznej	107
DR DOROTA NAWRAT Stres zawodowy problemem pracowników i pracodawców współczesnych organizacji	135

**Man and their contemporary problems
as context of work pedagogy and social pedagogy**

Summary

Introduction	7
BARBARA BARANIAK	
An individual within work process from management and administration's perspective	11
BARBARA GALAS	
Societal and generational change and its relation to crises of upbringing	43
BEATA KRAJEWSKA	
Child's spiritual orphanhood	57
STANISLAW JANIEC	
Individual's subjective identity's societal conditions	75
ZBIGNIEW BABICKI	
Environmental conditions of human life and development in the perspective of social pedagogy	107
DOROTA NAWRAT	
Work stress as a problem of employees and employers of contemporary organizations	135

Wprowadzenie

Szereg czynników kształtuje człowieka, tworząc jednostkę dojrzałą fizycznie, psychicznie i społecznie. Ważny jest proces wychowania prowadzący do wywołania określonych zmian w osobowości wychowanka, ale również środowisko, w którym przebiegają procesy życiowe dziecka, następnie połączone z jego przechodzeniem w okresy dorastania, dorosłości i dojrzałości, charakterystycznymi dla człowieka dorosłego, niekiedy z ujawnianymi prawidłowościami i nieprawidłowościami w ich przebiegu. Kształtowanie dojrzałości człowieka, jego samodzielności we wszystkich sferach jest troską wielu osób, podmiotów, czy instytucji i staje się również przedmiotem zainteresowania szeregu dyscyplin naukowych, w tym pedagogiki pracy i pedagogiki społecznej, w których krąg wpisuje się niniejsza publikacja. Warunki życia i wzrastania oraz rozwój człowieka, jak również jego praca, ulegają ciągłym przeobrażeniom. Wzrastanie w korzystnych warunkach, stymulacja rozwoju, troska o ich permanentną edukację, to szansa na dobrą organizację własnego życia, przestrzeni osobistej, społecznej czy zawodowej.

K. Wódz podkreśla, że środowisko zamieszkania, habitat, to określona przestrzeń, którą zajmują istoty ludzkie, to pewne terytorium, w którego ramach realizowane są ważne funkcje życiowe, zaspokajane podstawowe potrzeby człowieka jako istoty biopsychicznej i społecznej¹. Istotna jest zatem jakość tego otoczenia, odpowiednia konstelacja czynników stymulujących jednostkę, eliminowanie lub ograniczanie czynników szkodliwych i zagrażających rozwojowi. Z kolei A. Kelm zwraca uwagę na kręgi środowiskowe, które w odpowiednim czasie i z różną siłą oddziałują na dziecko jako pierwotny podmiot oddziaływań, kształtując je, wyróżniając wśród nich rodzinę, sąsiedztwo lokalne, grupę rówieśniczą nieformalną, organizację dziecięcą i młodzieżową, placówki oświatowe, placówki wychowania pozaszkolnego, wczasy, instytucje społeczne, placówki kultury i środki masowego przekazu, zakłady pracy, organizacje społeczne,

¹ K. Wódz, *Praca socjalna w środowisku zamieszkania*, Katowice 1998, s. 61.

zawodowe i polityczne, własny dom rodzinny, już po założeniu własnej rodziny². Rodzina zachowuje swój wpływ przez cały okres życia, umożliwia wchodzenie dziecka do pozostałych kręgów środowiskowych, a przez to włączanie się w życie społeczne, pełne w nim uczestnictwo. Na progu dojrzałości ważnym kręgiem środowiskowym staje się zakład pracy, gdzie podejmowana praca daje środki utrzymania, określoną pozycję społeczną, możliwość organizacji własnego życia i poszukiwania w niej swych szans na kariery umożliwiające samopełnienie zawodowe.

Problematyka podjęta w przedkładanym zbiorze opracowań autorskich koncentruje się na zagadnieniach wchodzących w obszar pedagogiki pracy oraz pedagogiki społecznej. Jest bowiem tak, iż każda z nich, posiadając swoisty przedmiot teoretycznych i empirycznych rozważań, ukazuje szerokie spektrum zagadnień związanych z pracą, wychowaniem w różnych środowiskach, warunkami rozwoju i społecznego funkcjonowania. W swoim modelu nauk pedagogicznych Z. Wiatrowski³ ukazuje przejaw interdyscyplinarności w ich rozpoznawaniu, przejaw wzajemnego przenikania i uzupełniania poszczególnych dyscyplin naukowych, w tym również pedagogiki pracy i pedagogiki społecznej, w których nurcie podjęto dyskurs nad człowiekiem i jego współczesnymi problemami.

Monografię tworzy sześć rozdziałów. Pierwszy z nich, autorstwa dr hab. Barbary Baraniak prof. UKSW, dotyczy człowieka pracującego, ukazanego z perspektywy kierowania i zarządzania. W kolejnych rozdziałach autorzy zwrócili uwagę na ważne środowiskowe uwarunkowania rozwoju człowieka oraz zmiany i trudności, które pojawiają się w procesie rozwoju człowieka. Dr hab. Barbara Galas opisuje implikacje zmiany społecznej i pokoleniowej dla procesu wychowania. Dr Beata Krajewska charakteryzuje problem sieroctwa duchowego, który jest wynikiem narastającej w wielu rodzinach dysfunkcjonalności, powodującej niezaspokojenie różnych potrzeb dziecka, często będących pochodną braku pracy w Polsce i szukania źródeł utrzymania poprzez emigrację zarobkową, niekiedy dwójki, a nie jednego rodzica, tym samym prowadząc do samotności dzieci, odczuwania przez nie opuszczenia, a innymi słowy – poczucia sieroctwa, w tym duchowego. W kolejnym rozdziale dr Stanisław Janiec omawia przesłanki środowiskowe podmiotowości i tożsamości człowieka, szczególnie ważne we współczesnej rzeczywistości dla istoty człowieczeństwa, opisanego jego podmiotowością oraz tożsamością. Książę dr Zbigniew Babicki przedmiotem rozważań uczynił środowiskowe uwarunkowania życia i rozwoju człowieka. W ostatnim

² A. Kelm, *Węzłowe problemy pedagogiki opiekuńczej*, Warszawa 2000, s. 37-38.

³ Z. Wiatrowski, *Podstawy pedagogiki pracy*, Włocławek 2000, s. 48.

opracowaniu dr Dorota Nawrat pokazuje stres zawodowy, jako zagrożenie człowieka, na jakie natrafia w środowisku pracy, uznając je za szczególnie ważne zagadnienie dla współczesnej pracy i dokonujących się zmian w jej obliczu.

Podejmowane w opracowaniu zagadnienia wpisują się w naukową refleksję, interesującą pedagogikę pracy oraz pedagogikę społeczną, dzięki aktualności opisanych i ukazanych zjawisk zagrażających życiu, zdrowiu i bytowaniu człowieka, konieczności podejmowania działań, dążących do wypracowywania metod pomocy, poszukiwania skutecznych rozwiązań, w tym ukazywania aktualności – istniejącego dorobku, jego przydatności oraz poszerzania o wnoszenie własnych, nowych spostrzeżeń i spojrzeń, adekwatnych do aktualnej rzeczywistości.

Kierująca pracami nad niniejszą monografią wieloautorską prof. UKSW dr hab. Barbara Baraniak, kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej i Pedagogiki Pracy, wspierana przez dr Beatę Krajewską i ks. dr. Zbigniewa Babickiego – adiunktów Katedry Pedagogiki Społecznej i Pedagogiki Pracy oraz jej autorzy pragną w zakończeniu wstępu podziękować recenzentom zbioru: prof. zw. dr. hab. Ryszardowi Parzęckiemu oraz dr hab. Barbarze Kałdon prof. UKSW za cenne uwagi i wskazówki, które pozwoliły nadać publikacji ostateczny kształt, bowiem praca nad ową monografią okazała się niezwykle trudna, z uwagi na jej nową wydawniczą formułę.

Autorzy monografii żywią nadzieję, iż niniejsza publikacja zyska przychylność czytelników i stanie się kolejnym znaczącym źródłem wiedzy o problemach współczesnego człowieka i ukazanych próbach ich rozwiązywania w nurtach teorii pedagogiki pracy i pedagogiki społecznej.

Będziemy również wdzięczni za sugestie propozycji doskonalących niniejszą pracę, kierowane do poszczególnych autorów na adres Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 01-938 Warszawa, ul Wóycickiego 1/3, bud. 15.

Redaktorzy naukowii monografii wieloautorskiej
dr hab. Barbara Baraniak prof. UKSW,
dr Beata Krajewska i ks. dr Zbigniew Babicki
w imieniu Zespołu Autorskiego monografii wieloautorskiej